

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра кінології факультету безпеки державного кордону

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВОК 05.2 «ОСНОВИ ФІЗИОЛОГІЇ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
(вибіркова освітня компонента/для набору 2020 року)
ОПП «Безпека державного кордону»**

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону
Спеціальність:	252 Безпека державного кордону
Кваліфікація:	бакалавр безпеки державного кордону
Професійна кваліфікація:	офіцер тактичного рівня Державної прикордонної служби України
Форма навчання:	денна

АННОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліни «Основи фізіології вищої нервової діяльності» є вибірковою освітньою компонентою за спеціальністю 252 «Безпека державного кордону». Вивчається протягом 5 семестру на кафедрі кінології факультету безпеки державного кордону.

Мета вивчення навчальної дисципліни – здобуття майбутніми офіцерами підрозділів кінологічного забезпечення знань з основ фізіології вищої нервової діяльності службового собаки, необхідних для підготовки кінологічних груп (інспекторів-кінологів зі службовими собаками) до результативного використання в оперативно-службовій діяльності підрозділів охорони державного кордону та формування необхідних навичок діяти відповідно своїх професійних обов'язків.

Завдання навчальної дисципліни – формування цілісної системи знань й практичних навичок необхідних для вирішення завдань професійної діяльності під час організації та здійснення підготовки кінологічних груп у Кінологічному навчальному центрі Державної прикордонної служби України та проведення спеціальної підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками в підрозділах охорони державного кордону.

Результати навчання

Курсант, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен:

знати:

предмет та завдання фізіології вищої нервової діяльності;
функціональні можливості і особливості рецепторів та аналізаторів службового собаки;
умови, які необхідні для вироблення умовних рефлексів;
стадії та ознаки утворення умовних рефлексів;
теоретичний аналіз та методичне обґрунтування прийому дресирування;
основи аналітико-синтетичної діяльності нервової системи службового собаки;
типи вищої нервової діяльності службових собак та порядок їх визначення;

вміти:

визначати переважаючу реакцію поведінки у службових собак (проводити тестування службового собаки на придатність до дресирування);
підбирати методи дресирування службових собак з урахуванням їх індивідуальних особливостей та напряму підготовки;
використовувати різні методи дресирування для вироблення умовних рефлексів у службових собак (відтворити на практиці методи, прийоми дресирування, методика вироблення умовних рефлексів);
дотримуватись правил використання подразників під час дресирування службових собак;
аналізувати фактори негативного та позитивного впливу зовнішнього середовища на дресирування службового собаки;
створювати необхідні умови для вироблення умовних рефлексів у службового собаки;

ознайомитись з:

основними властивостями нервових центрів; закономірностями умовно-рефлекторної діяльності; фізіологічними основами пам'яті, динамікою процесів вищої нервової діяльності.

ВИКЛАДАЧІ:

старший викладач кафедри кінології факультету безпеки державного кордону, старший лейтенант Сергій КЛЕПАЦЬКИЙ, e-mail: kafedra_k9@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. «Основи службової кінології», «Основи зоопсихології та етології».

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. Спеціалізований клас (2/303), мультимедійний проектор, комп'ютер (ноутбук), екран, дошка та набір фломастерів, виставка літератури, PowerPoint-презентація, інтерактивний довідник «Кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України», навчально-матеріальна база польового центру забезпечення навчального процесу.

ТРИВАЛІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ

Курс	Семестр	Кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин																	Форми підсумкового контролю						
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторна робота										Індивідуальна робота							Самостійна робота	Екзамен	Диференційований залік	Залік	
					лекції	групові заняття	групові вправи	практичні заняття	лабораторні заняття	семінари	рольові ігри	контрольна робота	індивідуальні заняття	*модульний контроль	підсумковий контроль	Усього	реферат	конспект з теми	переклад текстів	розрахункове завдання	курсова робота					контрольна робота
3	5	3	90	40	2	6		28						4	20		20						30			
Усього за дисципліну		3	90	40	2	6		28						4	20		20						30		+	

Основні методи навчання: МН1.1; МН1.3; МН1.5; МН1.6; МН2.1; МН2.2; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН4.1; МН4.2.

Основні методи контролю навчальних досягнень: МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК4.1.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Програмні компетентності	Методи контролю
Фахові компетентності		
ФК-3	Здатність формувати систему та процеси забезпечення безпеки державного кордону, моделі інтегрованого управління кордонами, підсистеми побудови охорони державного кордону, застосовувати способи дій сил і засобів (у тому числі службових тварин), оцінювати їх ефективність.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК4.1.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи навчання	Оцінювання
ПРН-6	Організувати комплексне функціонування підсистем побудови охорони державного кордону, застосування сил і засобів у різних умовах, всі види бойового, ресурсного та інженерно-технічного забезпечення.	МН1.1; МН1.3; МН1.5; МН1.6; МН2.1; МН2.2; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН4.1; МН4.2.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК4.1.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Запланована кількість аудиторного навантаження – 40 годин

№ теми	Найменування тем	Кількість годин	Номери, вид занять та кількість годин													Місяці	Номери тем, занять та кількість годин	Кількість годин
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Основи фізіології вищої нервової діяльності службових собак	2	Л2														1/1Л(2); 2/1Гз(2); 2/2Пз(6);	
2	Рефлекси та механізм їх утворення	26	Гз2	Пз6	Пз6	Пз6	Пз6										2/3Пз(6); 2/4Пз(6); 2/5Пз(6);	
3	Аналітико-синтетична діяльність нервової системи службового собаки	8	Гз2	Гз2	Пз4												3/1Гз(2); 3/2Гз(2); 3/3Пз(4);	
Диференційований залік		4															ДЗ(4)	
Всього		40															Всього	40

Умовні скорочення:

Лекція – Л

Групове заняття – Гз

Практичне заняття - Пз

Модульний контроль – Мк № 1 (2)

Заняття, що обов'язкове для оцінювання – 5/3Пз

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кількість годин	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
3 курс					
5 семестр					
1			12	Основи фізіології вищої нервової діяльності службових собак	
	1	лекція	2	<p style="text-align: center;">Вища нервова діяльність собаки</p> <p style="text-align: center;"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Основні поняття та принципи вищої нервової діяльності 2. Фізіологічні основи поведінки і дресирування</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.4.], [3.5.]
		індивідуальне завдання	6	Конспект з теми	
		самостійна робота	6	<p style="text-align: center;"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Предмет і методи фізіології вищої нервової діяльності 2. Основи рефлекторної діяльності 3. Фізіологічні властивості і функції нейронів 4. Властивості і функції нервових центрів</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.4.] – [3.6.]
2			48	Рефлекси та механізм їх утворення	
	1	групове заняття	2	<p style="text-align: center;">Механізм утворення умовних рефлексів</p> <p style="text-align: center;"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Умови, які необхідні для вироблення умовних рефлексів 2. Стадії та ознаки утворення умовних рефлексів 3. Безумовне й умовне гальмування умовних рефлексів 4. Фізіологічні механізми пам'яті</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.4.] – [3.6.]

1	2	3	4	5	6
		індивідуальне завдання	8	Конспект з теми	
	2	практичне заняття ПЦЗНП, Пр	6	<p align="center">Особливості утворення рефлексів з урахуванням вікових особливостей службових собак</p> <p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Утворення умовних рефлексів у службових собак віком від 1 до 3 місяців 2. Утворення умовних рефлексів у службових собак віком від 3 до 6 місяців 3. Утворення умовних рефлексів у службових собак віком від 6 до 8 місяців 	[2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.4.] – [3.6.]
	3	практичне заняття ПЦЗНП, Пр	6	<p align="center">Утворення умовних рефлексів за програмою загального курсу дресирування</p> <p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу підходити до дресирувальника за командою 2. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу руху поруч із дресирувальником 3. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу подолання спеціальних перешкод за командою дресирувальника 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.4.] – [3.6.]
	4	практичне заняття ПЦЗНП, Пр	6	<p align="center">Утворення умовних рефлексів за програмою загального курсу дресирування</p> <p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу сідати (лягати, стояти) за командою дресирувальника. 2. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу підношення предметів за командою дресирувальника. 3. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу подолання спеціальних перешкод за командою дресирувальника 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.], [3.2.], [3.4.] – [3.6.]

1	2	3	4	5	6
	5	практичне заняття ПЦЗНП, Пр	6	<p>Утворення умовних рефлексів за програмою спеціального курсу дресирування</p> <p><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу пошуку (за програмою підготовки розшукових та спеціальних собак) 2. Вироблення у службового собаки умовного рефлексу позначення (за програмою підготовки розшукових та спеціальних собак) 	[1.1.], [2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.6.]
		самостійна робота	14	<p><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Система сполучень та вправ 2. Види підкріплення під час підготовки службових собак 3. Стадії формування навичок у службових собак 4. Динамічний стереотип 5. Умови, які впливають на вироблення умовного рефлексу у службового собаки 6. Прийоми дресирування службових собак, методичний зміст та теоретичне обґрунтування 7. Теоретичний аналіз прийому дресирування 8. Методичне обґрунтування прийому дресирування 9. Зміст техніки виконання прийомів за періодами формування навичку у службових собак 	[2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.6.]
3				<p>Аналітико-синтетична діяльність нервової системи службового собаки</p>	
	1	групове заняття	2	<p>Динаміка нервових процесів вищої нервової діяльності</p> <p><u>Навчальні питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Іррадіація, концентрація, індукція нервових процесів 2. Закономірність умовно-рефлекторної діяльності службового собаки. Генералізація та спеціалізація умовних рефлексів 3. Аналітична та синтетична діяльність нервової системи 	[2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.6.]

1	2	3	4	5	6
		індивідуальне завдання	6	Конспект з теми	
	2	групове заняття	2	<p align="center">Типи вищої нервової діяльності у службових собак</p> <p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Класифікація типів вищої нервової діяльності. Індивідуальна різниця проходження умовних рефлексів</p> <p>2. Генотип і фенотип</p> <p>3. Визначення типів нервової діяльності у собак</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.6.]
	3	практичне заняття ПЦЗНП, Пр	4	<p align="center">Утворення умовних рефлексів у службових собак з різними типами вищої нервової діяльності</p> <p>1. Особливості утворення умовних рефлексів службових собак рухомого типу</p> <p>2. Особливості утворення умовних рефлексів службових собак нестримного збудливого типу</p> <p>3. Особливості утворення умовних рефлексів службових собак інертного типу</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.6.]
		самостійна робота	10	<p align="center"><u>Навчальні питання:</u></p> <p>1. Загальні властивості аналізаторів</p> <p>2. Функціональні можливості аналізаторів службового собаки</p> <p>3. Класифікація подразників та порядок їх використання під час підготовки службових собак</p> <p>4. Порушення умовно-рефлекторної діяльності під час підготовки службових собак</p> <p>5. Зміна вищої нервової діяльності під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів</p>	[2.1.] – [2.3.], [3.1.] – [3.6.]
Диференційований залік			4		
Разом за 5 семестр			90		
Разом за 3 курс			90		
Усього за дисципліну			90		

Умовні скорочення:

ПЦЗНП – польовий центр забезпечення навчального процесу

Пр – племінний розплідник

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Нормативно-правові акти

1.1. Державний стандарт професійно-технічної освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України);

2. Базова

2.1. Основи зоопсихології, етології та вищої нервової діяльності собак: навчальний посібник. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 2000. – 302с.;

2.2. Основи дресирування службових собак: навчальний посібник. – Хмельницький: Вид-цтво НАДПСУ, 2007.;

2.3. Основи ветеринарної медицини та зооінженерії в кінології: навчальний посібник. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 2001. – 362 с.

3. Допоміжна

3.1. Словник-довідник з кінології. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ, 1999.

3.2. Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку вибухових речовин, зброї, боєприпасів : навчально-методичний посібник / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2014. – 162 с.

3.3. Основи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками до пошуку наркотичних засобів і психотропних речовин : навчально-методичний посібник / М. В. Вдовенко, А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2016. – 128 с.;

3.4. Основи дресирування, гігієни та годівлі службових собак. Навчальний посібник. – Київ, 2017. 176 с.

3.5. Основи службової кінології: навчальний посібник для підготовки фахівців-кінологів. – К. – ДП «Друкарня МВС України». 2008. – 312 с.

3.6. Стандарти в кінології, розроблені агентством «Фронтекс»;

3.7. Методика добору собак для службового дресирування у Державній прикордонній службі України, 2014. – 12 с.;

3.8. Інформаційно-довідковий матеріал щодо прикладів позитивних дій інспекторів-кінологів зі службовими собаками; аналітична довідка про окремі аспекти обстановки на державному кордоні;

ОЦІНЮВАННЯ

Поточне та підсумкове оцінювання здійснюється відповідно до Положення про систему поточного і підсумкового оцінювання знань курсантів (слухачів і студентів) Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького https://nadpsu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/01/polozh-otsinka-2020-_12.01.-.pdf.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

Середовище в аудиторії та на польовому центрі забезпечення навчального процесу є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Загальна оцінка за аудиторну, індивідуальну роботу необхідно вираховується як середньоарифметична з поточних оцінок, шляхом ділення суми оцінок (5,4,3,2), отриманих протягом періоду вивчення дисципліни на їх кількість. Для розрахунку, кількість поточних оцінок повинна бути не менше чотирьох.

Індивідуальні завдання оцінюються «зараховано» чи «не зараховано».

Курсанти, які пропустили більше 30% з тих занять, де було передбачено оцінювання, одержали середньоарифметичну з поточних оцінок нижче 2.6, тобто менше 70% позитивних оцінок від загальної кількості, не відзвітували за індивідуальну та самостійну роботу, до семестрового контролю не допускаються.

У разі коли курсант не виконав умови допуску до складання семестрового контролю, завчасно, але не пізніше трьох робочих днів до складання семестрового контролю, рішенням кафедри йому встановлюється індивідуальний термін ліквідації заборгованості

Якщо курсант не ліквідує заборгованість у визначений кафедрою термін, то він вважається таким, що не виконав вимоги навчальної програми з дисципліни і в відомості обліку успішності, в графі «підсумкова оцінка за національною шкалою», йому виставляється оцінка «незадовільно» за національною шкалою, FX – за шкалою ЄКТС і 50 балів за 100-бальною шкалою.

Курсанта можна звільнити від складання семестрового контролю, яке здійснюється на підставі вимог «Положення про систему поточного і підсумкового оцінювання знань курсантів (слухачів, студентів) Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького».

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право;

надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Нормативно-правове забезпечення: <https://nadpsu.edu.ua/osvita/normatyvno-pravove-zabezpechennia/>.

Додаток А
Методи навчання та методи контролю навчальних досягнень

Шифр	Метод навчання
1. Словесні методи	
МН 1.1	Лекція
МН 1.2	Розповідь
МН 1.3	Пояснення
МН 1.4	Бесіда
МН 1.5	Інструктаж
МН 1.6	Дискусія
МН 1.7	Диспут
2. Наочні методи	
МН 2.1	Демонстрація
МН 2.1	Ілюстрація
МН 2.1	Спостереження
3. Практичні методи	
МН 3.1	Лабораторна робота
МН 3.2	Практична робота
МН 3.3	Пробні вправи
МН 3.4	Творчі вправи
МН 3.5	Усні вправи
МН 3.6	Практичні вправи
МН 3.7	Графічні вправи
МН 3.8	Технічні вправи
МН 3.9	Групові вправи
4. Методи самостійного та індивідуального навчання	
МН 4.1	Рецептивний
МН 4.2	Репродуктивний
МН 4.3	Евристичний
МН 4.4	Дослідницький

Шифр	Метод контролю навчальних досягнень
1. Попередній контроль	
МК 1.1	Вибірковий усний
МК 1.2	Фронтальний письмовий
МК 1.3	Фронтальний тестовий
МК 1.4	Фронтальний проблемний
2. Поточний контроль	
МК 2.1	Вибірковий усний
МК 2.2	Колоквіум
МК 2.3	Контрольна робота
МК 2.4	Тестування
МК 2.5	Захист звіту з лабораторної роботи
МК 2.6	Захист звіту з практичної роботи
МК 2.7	Індивідуальна розрахункова робота
МК 2.8	Реферат
3. Рубіжний контроль	
МК 3.1	Фронтальний письмовий
МК 3.2	Фронтальний тестовий
МК 3.3	Фронтальний проблемний
4. Підсумковий контроль	
МК 4.1	Усний
МК 4.2	Письмовий
МК 4.3	Тестовий
МК 4.4	Проблемний